

NIVELURI DE INTERPRETARE A RELAȚIEI CAUZALE

Subiectul pe care ne propunem să-l abordăm aici, chiar și pe scurt, a constituit punctul central al unei preocupări îndelungate, declanșate de sesizarea unei „discrepanțe”, dacă putem să o numim astfel, în sintaxa limbii franceze, referitoare la statutul sintactic al lui *car* (echivalentul lui *căci*), clasificat în rândul conectorilor coordonatori în gramaticile limbii franceze (BU 1991), dar în rândul conectorilor subordonatori în gramaticile limbii române (GALR 2005).

Gramatica limbii franceze justifică sintactic, dar mai ales semantic și pragmatic această clasificare a lui *car* (Neamț 1998). Argumentele sintactice, asemănătoare celor folosite la clasificarea lui *căci* în vechea gramatică română (GLR 1954), în loc să demonstreze justetea încadrării sale, nu fac altceva decât să-l apropie de alți conectori cauzali subordonatori. Argumentele de ordin semantic și pragmatic sunt, de fapt, cele care încearcă să individualizeze comportamentul acestui conector.

Odată cu creșterea numărului lucrărilor de specialitate consultate, s-a impus observația conform căreia, pe de o parte, palierele la care se situează analiza sau interpretarea relației cauzale se întrepătrund, începând cu terminologia și ajungând la argumente de ordin strict pragmatic, de exemplu, în explicarea unei relații care se vrea a fi descrisă sintactic. Descrierea particularităților conectorilor cauzali este și ea încă departe de a fi unitară, ceea ce complică și mai mult demersul interpretativ.

Pe de altă parte, demersul clasic, analiză sintactică, semantică, pragmatică, nu este însă productiv pentru subiectul care ne preocupă din trei motive: în primul rând, orice abordare sintactică recentă a cauzalității explică fenomene care se manifestă la nivelul sintactic atât prin argumente sintactice, cât și prin argumente semantice sau de natură pragmatică. În al doilea rând, frontiera dintre semantică și pragmatică fiind destul de subțire și frecvent transgresată, separarea netă a nivelului semantic de cel pragmatic pentru același fenomen ni se pare nu numai greu de realizat, ci și ineficientă din punct de vedere interpretativ. Am preferat să abordăm semantica și pragmatica într-un continuum. În ultimul rând, considerăm că relația de cauzalitate se realizează dinamic, la toate cele trei niveluri, pentru a ajunge la sensul complet.

Abordarea pe care o propunem presupune tot o triplă perspectivă: frazală, enunțială și textual-discursivă. Menționăm faptul că ne interesează relația în manifestări interpropoziționale, conform terminologiei din GALR 2005.

Considerăm că structura¹ cauzală **A deoarece B** este suficient de generală încât să poată acoperi, prin abstractizare, orice formă concretă a relației cauzale, indife-

¹ Prin conceptul de „structură” se poate înțelege în lingvistică, potrivit lui E. Coșeriu (2000, p. 136), fie o configurație asociativă, fie o structură „sintagmatică”, fie o structură „paradigmatică”, ultimele două putând fi considerate în sens material sau în sens funcțional.

rent de nivelul ei de realizare (intrafrastic, enunțial, textual) sau de domeniul de incidență.

Terminologia lingvistică folosită în descrierea propoziției cauzale este foarte variată: se vorbește despre cauzală directă, cauzală imediată, cauzală propriu-zisă, cauzală prototipică, cauzală integrată, cauzală prin cauza *de re*, cauzală indirectă, cauzală mediată, cauzală metadiscursivă, cauzală prin cauza *de dicto*, cauzală inversată sau cauzală de justificare enunțiativă – de argumentare etc.

Nu vom insista în mod deosebit asupra analizei sintactice, dar considerăm că se impun, totuși, unele observații.

Pe de o parte, din punct de vedere strict sintactic, deci din punctul de vedere al analizei relației **la nivel frastic**, considerăm că nu putem vorbi decât de propoziții circumstanțiale de cauză subordonate unui termen regent, introduse prin conectori cauzali sintactici. Pentru noi, nivelul frastic al relației cauzale se referă strict la considerente de ordin sintactic. La nivel frastic, orice cauzală este un circumstanțial cauzal (fie ea o propoziție conjuncțională sau relativă). Cauzalele juxtapuse depășesc nivelul frastic, pentru că nu pot fi analizate drept cauzale prin reguli sintactice, doar interpretate ca fiind cauzale. (Cauzalele intonaționale, metadiscursive, enunțiale depășesc, în mod evident, nivelul frazei.)

Pe de altă parte, în numeroase cazuri, dacă nu în majoritatea, validarea relației cauzale, în sensul de identificare a relației cauză-efect, impune recuperarea unor termeni implicați, situație în care nu ne mai aflăm la nivelul frazei, ci la acela al enunțului. În această situație, nici denumirea de termen „regent” nu ni se pare adecvată. Recuperarea termenilor neexprimați implică, deci, enunțarea în analiză, dar cauzala nu este mai puțin „circumstanțială”, „cauzală” sau mai puțin subordonată.

În exemplele

- (1) *Nu dansează pentru că nu se simte bine;*
- (2) *Nu dansează, pentru că nu se simte bine;*
- (3) *Nu se simte bine, pentru că nu dansează,*

indiferent de modul de validare a relației (între conținuturi propoziționale², între conținut propozițional și act de enunțare, între enunțări), propozițiile introduse prin *pentru că* sunt subordonate circumstanțiale de cauză. În același mod, în exemplele următoare,

- (4) *Nu a răspuns la telefon pentru că nu e acasă;*
- (5) *Nu a răspuns la telefon pentru că nu e acasă, nu pentru că ar fi supărată*
(GALR 2005, p. 538),

indiferent de intențiile comunicative ale vorbitorului și indiferent de calificarea cauzalei drept explicație, justificare, motiv etc., analiza strict frazală este aceeași.

² Considerăm conținutul propozițional ca o sumă a înțelesurilor lexico-semantice structurate de predicatul propoziției, acesta fiind elementul care atribuie înțelesurilor lexicale valori comunicative, determinând și structura actanțială sau argumentală a enunțului. Vezi, în acest sens, și Moeschler–Auchlin 2005.

La nivel frazal, analiza relației cauzale este cotextuală, presupune o structură cauzală cu doi termeni expliți și coprezenți în lanțul verbal, un termen regent și un termen subordonat, corespunzând formei abstracte *A conector cauzal B*.

Tot la nivel frazal se manifestă și conectorii sintactici cauzali: relaționează *conținuturi propoziționale* la nivelul *frazei*, în interiorul unui *singur enunț*, instituie o legătură *directă* între conținuturile propoziționale, într-o relație cu termeni *expliți*. Abordarea relației cauzale marcate prin conectori sintactici se situează la nivelul *analizei* sintactice, nu al interpretării. Subliniem însă că, schimbând contextul (și punctuația), o relație cauzală frastică poate fi *interpretată* drept o relație cauzală enunțială (în cazul unei strategii discursive), în virtutea unui principiu dinamic al construirii sensului în discurs.

Tripla *incidență* (Moeschler–Auchlin 1999) a conectorilor cauzali (conținut propozițional, act ilocuționar, enunțare) reprezintă o altă proprietate a conectorilor, putând orienta nivelul la care se poate interpreta relația cauzală. Unii conectori manifestă o preferință (dacă nu o constrângere) pentru o anumită incidență (*întrucât, de vreme ce, din moment ce* – incidență asupra enunțării), alții pot avea orice tip de incidență: *pentru că, deoarece* – incidență asupra conținutului propozițional, asupra enunțării sau a actului ilocuționar).

Orice relație cauzală care depășește nivelul frastic, în sensul precizat mai sus, prin recursul la inferențe, cotext, context³ și secvențialitate⁴, înseamnă, pentru noi, o relație la nivel enunțial. Fără să insistăm aici asupra noțiunilor de „enunț” și „enunțare”, considerăm că cele două noțiuni nu pot fi disociate, în sensul de implicare reciprocă. Vom folosi termenul de *enunțial* pentru o relație care implică enunțul și enunțarea și vom folosi termenul de *enunțiativ* cu referire strictă la enunțare.

Spre deosebire de conectorii sintactici, conectorii pragmatici relaționează un conținut propozițional cu o *enunțare* sau un *act ilocuționar*, instituie o legătură *enunțială* sau *textual-discursivă*⁵ de tip *indirect*, într-o relație cu termeni *expliți și impliți*. Abordarea relației cauzale marcate prin conectori pragmatici se situează la nivelul *interpretării*, nu al analizei.

Interpretarea *enunțială* a relației cauzale este cea care poate rezolva absența din lanțul verbal explicit a termenilor între care se validează relația cauzală. Distanța dintre frază și enunț este, bineînțeles, fundamentală în acest tip de interpretare. Interpretarea pe care o propunem se bazează pe sistemul cauzalelor propus de D. D. Drașoveanu (1997). În lucrările consultate, problema punându-se în general la nivelul înlănțuirii, identificarea termenului regent constituie principala preocupare. În momentul în care relația dintre conținuturi nu este suficientă pentru a valida relația cauzală, explicitarea raportului cauzal se face la nivelul enunțării (enunțiativ și ilo-

³ Pentru noțiunile de „co-text” și „context”, vezi și Moeschler–Auchlin 1999, Vlad 2003.

⁴ Pentru noțiunea de „secvență”, vezi Adam 1990.

⁵ Pentru noțiunea de „text-discurs”, „discurs”, vezi Vlad, 2003, Moeschler–Auchlin 1998.

cuționar), fără a se explica însă întotdeauna în ce constă această enunțare. Reconstituirea structurii este relativ rară în lucrările studiate și poate fi diferită pentru același exemplu, în funcție de abordarea în care se încadrează.

În sistemul cauzalelor propus de D. D. Drașoveanu, nivelul enunțării este integrat în analiză prin reconstituirea structurii integrale a cauzalei. Referirea la enunț și enunțare, deși neformulată ca atare, este elementul fundamental în sistemul cauzalelor propus în sintaxa neotradițională.

Prin ceea ce autorul numește cauzală intonațională se recuperează de fapt inferențial actul ilocuționar sau actul de enunțare. Dacă și în alte lucrări consultate se afirmă necesitatea recuperării unui termen în fața lui **A** din structura **A deoarece B**, D. D. Drașoveanu afirmă și necesitatea recuperării unui termen în fața predicatului cauzalei. Astfel, relația cauzală se realizează între **trei** sau **patru** termeni. Reluăm câteva dintre exemplele autorului (Drașoveanu 1997, p. 213–214):

- (6) *Du-i-l!, că mi l-a cerut. – Te rog eu (să i-l duci), că mi l-a cerut.*
- (7) *Unde e?, că eu nu l-am găsit. – Întreb (unde este), pentru că eu nu l-am găsit.*
- (8) *Nu-i acolo, că l-am căutat. – Afirm (că nu este acolo), pentru că l-am căutat.*

Relația cauzală se validează între termenul implicit și cel explicit, între un conținut propozițional exprimat explicit în cauzală și actul implicit inferat.

Cauzala argumentativă descrisă de D. D. Drașoveanu este un exemplu complex de relație cauzală care implică patru termeni, dintre care doi implicați. În

- (9) *A plecat, că nu-i aici,*

relația se validează plecând de la formula generală *Afirm deoarece constat*, ajungând la formula definitorie a cauzalei argumentative, respectiv *Afirm concluzia deoarece constat premisa* (Drașoveanu 1997, p. 215).

Din perspectivă enunțială, considerăm că relația se poate realiza intra- sau trans-frazal, atât ca relație marcată, cât și ca relație nemarcată. Prezența conectorului cauzal oferă instrucțiuni privind interpretarea, dar aceasta nu înseamnă că absența sa blochează obligatoriu interpretarea. În

- (10) *Deodată fața i se însenină de bucurie. Pe cărare suia încet Ana, cu un coș pe care-l muta mereu dintr-o mână în cealaltă* (GALR 2005, p. 529).
- (11) *Mai târziu, relațiile dintre noi s-au înrăutățit. Căci aveam obiceiul să spun unele lucruri care sunau prea liber într-o mănăstire* (GALR, 2005 p. 529).
- (12) *Au rămas 50 de locuri pentru medicina de familie. Pentru că e lipsită de atractivitate* (GALR 2005, p. 530),

recuperarea inferențială a relației cauzale se bazează pe timpurile verbale, pe conținutul semantic al verbelor, pe context, pe topos etc.

În acest punct al demersului nostru, considerăm că mai este nevoie de unele clarificări terminologice. Încă de la nivelul sintactic al descrierii relației cauzale, lucrările consultate recurg la un set de noțiuni cu implicații mai degrabă semantice și pragmatice. Nivelul enunțial (și discursiv) al interpretării relației cauzale va recur-

ge, evident, în mod sistematic la aceste noțiuni. Ne referim aici la noțiunile de *cauză*, *motiv*, *rațiune*, *argument*, *justificare*, *explicație*. Rareori însă aceste noțiuni sunt descrise unitar (de fapt, sunt rareori descrise) sau folosite cu aceeași accepțiune.

Parametri definiționali ai sensurilor pragmatice

Componentele secvenței	Parametri definiționali	Tip de sens pragmatic	
		Explicație	Argumentare/justificare
B	poziția locutorului față de B	martor	Agent
		neutru, obiectiv + autoritate	evaluator ± autoritate
		constată și indică obiectul	evaluează obiectul
	prezentarea lui B de către locutor	caracter recunoscut	± caracter recunoscut
	relaționare prin B	stări de lucruri (ceea ce se spune, modalitate <i>de re</i>)	acte de vorbire (faptul de a spune, de modalitate <i>de dicto</i>)
	conținutul lui B	incontestabil	contestabil
	necesitatea lui B raportată la A și interlocutor	locutorul presupune că A ar putea să nu fie înțeles.	locutorul presupune că A poate fi contestat
	statut sintactic al lui A	dependență directă de conținutul lui A	dependență de alt termen decât conținutul lui A
	*terminologie	cauză	rațiune, motiv, argument
A	conținutul lui A apare ca fiind	adevărat, inevitabil, necesar, obligatoriu	verosimil, admisibil, permis, posibil
Relația între A și B	tip de relație	directă	logică (inferențială), indirectă
	efectul relației	cognitiv	interacțional
	suportul relației	mecanism general	mecanism particular
nivelul interpretării		dependență contextuală	

În definiția propusă de D. Torck (1996), cauzalitatea este

„[...] un principiu dinamic care, în funcție de datele situaționale (referențiale, psihologice, sociale și interacționale), va selecționa o categorie cauzală (cauză, rațiune, motiv etc.) pentru un obiectiv discursiv care va fi explicație, argumentare sau justificare” (Torck 1996, p. 337 – trad. n.).

Plecând de la această definiție, cauza, rațiunea, motivul etc. sunt, în interpretarea noastră, categorii semantice, iar explicația, justificarea și argumentarea sunt sensuri pragmatice. Fără a intra în detalii, numărul lucrărilor consultate fiind semnificativ, rezumăm parametrii definiționali ai sensurilor pragmatice din secvența **A (conector cauzal) B**, așa cum ne referim la ei în interpretarea enunțială și textual-discursivă (vezi tabelul de la pagina anterioară).

După definirea categoriilor semantice și a sensurilor pragmatice, putem să propunem formulele secvențelor cauzale:

În demersul interpretativ, *explicația* este (pentru noi) un rol sau o funcție pragmatic(ă) al(a) unei relații cauzale validate direct între conținuturi propoziționale, deci la nivel frastic, de vreme ce, în explicație, ceea ce contează se reduce la informația furnizată de conținuturile propoziționale ale celor două unități sintactice ale relației cauzale. În această alternativă, **secvența cauzală explicativă este o relație între 2 termeni (T):**

T1T2

A deoarece B

Secvența cauzală justificativă sau **argumentativă** necesită însă unele precizări. În tabelul nostru, am folosit notarea *argumentare/justificare*, cei doi termeni fiind relativ sinonimi în literatura de specialitate. Credem însă că este nevoie de o diferențiere în interiorul noțiunii de justificare. Distingem între *justificare enunțiativă* și *justificare argumentativă*. Primul tip cuprinde ceea ce în sistemul preluat de la D. D. Drașoveanu a fost clasificat drept cauzală integrală, unde cauzala justifică enunțarea și actul ilocuționar, folosindu-se de acel „*minim de raționalitate și obiectivizare*” (Zafiu 2003, p. 151) pentru a legitima un act de vorbire, o intervenție discursivă (rol de ajustare), o schimbare de temă, alegerea unui segment verbal (meta-discursivă), o scuză (a se justifica, a disculpa) etc.

(13) *N-a venit, fiindcă a fost bolnav.*

(14) *Am întârziat, pentru că am făcut pană.*

(15) *Având în vedere că ne apropiem de Revelion, [te întreb] ce-ți dorești în anul 2004?* (GALR 2005, p. 527).

GALR consideră că aici utilizarea conectorului are rolul „de a „justifica enunțul” într-un context comunicativ dat” (GALR 2005, p. 527). Considerăm că este vorba despre o justificare a *pertinenței enunțului în contextul dat*.

(16) *Infirmitățile și boala, căci era bolnav de plămâni, îl înrăiseră, în loc să-l smerească.* – sens pragmatic de *ajustare discursivă*;

(17) *Și bleagul de el, că mai bine nu i-o-i zice, a și crezut-o!* (GALR 2005, p. 527). – sens pragmatic de *justificare metadiscursivă*.

Secvența cauzală de justificare enunțiativă presupune o relație cu trei termeni, dintre care numai doi sunt prezenți verbal în enunț:

T1T2T3

[afirm]A, deoarece B

Cauzala considerată justificativă de către GALR în exemplul (18) nu face parte, în opinia noastră, din exemplele de justificare enunțiativă, chiar dacă GALR 2005 consideră că raportul causal este metadiscursiv și se stabilește la nivel enunțiativ, cauzala redând justificarea unei enunțări:

(18) *S-a întâmplat ceva rău, pentru că e prea nervos,*

unde interpretăm astfel: [Afirm că] *s-a întâmplat ceva rău* [întrucât constat] *că e prea nervos* (GALR 2005, p. 527) (cauzală argumentativă în terminologia gramaticii neotradiționale). Justificarea enunțiativă legitimizează enunțarea precedentă (sau actul ilocutionar), îl legitimează pe *afirm* din *Afirm A, deoarece B*. Cauzala argumentativă, respectiv exemplul (18), are o structură cu patru termeni, dintre care doi implicați. Justificarea se realizează între termenii absenți, între *afirm* și *constat* din *Afirm P, deoarece constat Q*. Este o *justificare argumentativă*.

Demersul interpretativ pentru *justificarea argumentativă* include justificarea enunțiativă (recuperarea dependenței de ceea ce D. D. Drașoveanu numește sens „intonațional”, sinonimizabil cu enunțiativ), dar introduce în secvența causală încă un termen „argument” care corespunde premisei unui raționament. Ca strategie discursivă, argumentarea este strâns legată de intenția persuasivă.

Justificarea argumentativă are o structură cu patru termeni, dintre care doar doi sunt prezenți verbal în enunț.

T1T2T3T4
[*afirm*]A, deoarece [*constat*]B

Atât justificarea enunțiativă, cât și cea argumentativă sunt *inferențiale* și *marcate explicit* în exemplele noastre. Dar ele sunt relații ce pot fi inferate și în lipsa conectorului causal⁶

Menționăm că, în scris, punctuația are un rol important în orientarea interpretării, chiar și ținând seama de incertitudinea competenței autorului în materie de reguli de punctuație. Astfel, prezența virgulei indică deja, în opinia noastră, deplasarea relației de la nivelul frastic la nivelul enunțial.

La nivel enunțial, deci, relația causală se realizează la nivel intra- sau transfrazal, are incidență locală⁷, interpretarea este co- și contextuală secvențială și se bazează pe secvența causală.

Spre deosebire de abordarea enunțială, **abordarea textual-discursivă** se situează, în opinia noastră, la nivel transfrazal, are incidență globală, interpretarea este contextuală și depinde de modelul configurativ, în general în baza unei scheme sau rețele argumentative (Vlad 2003). Cauzalitatea discursivă presupune, în general, relații interenunțiale, este dependentă de context și tipul de text, interpretarea relației causale subsumând interpretările enunțiale. Cauzalitatea textual-discursivă

⁶ Nu ne vom opri aici asupra acestui model inferențial; vezi Mărcean 2013.

⁷ Pentru noțiunile de „nivel local” și „nivel global”, precum și pentru cea de „model configurativ”, vezi Sperber–Wilson 1989, Reboul–Moeschler 1998, Adam 1990, Vlad 2003.

trece, în mod obligatoriu, prin palierul enunțial local (ca validare, incidență, intenție informativă), pornind însă, ca proces interpretativ, dinspre global spre local și depinzând de modelul configurativ. Încadrarea tipologică și genologică⁸ a text-discursului sunt factori determinanți în interpretarea relației cauzale textual-discursive (vezi și Mărcean 2012, 2013). Supradeterminarea tipologică și genologică în interpretarea cauzalității textual-discursive ar trebui să fie

„[...] manifestă sau inferabilă la nivelul conectorilor cauzali (sau al absenței acestora), al rolurilor discursive, al instanțelor enunțiative (inclusiv al asumării relației), al secvențelor cauzale, al conținuturilor semantice, al intenției informative globale și al organizării în scheme argumentative, sau cel puțin la nivelul unora dintre acești parametri” (Mărcean 2012, p. 258).

Analiza pe texte-ocurență este cea care confirmă sau infirmă pertinenta parametrilor pe care i-am propus în interpretare. În acest sens, am ales tipuri diferite de text (text științific, text de presă, text literar, text religios, marcate sau nu prin conectori cauzali), pentru a vedea modul în care se actualizează schema argumentativă a modelului configurativ (Mărcean 2010a, b, 2012, 2013).

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Adam 1990 = Jean-Michel Adam, *Eléments de linguistique textuelle. Théorie et pratique de l'analyse textuelle*, Mardaga, Bruxelles, 1990.
- Charaudeau 1995 = Patrick Charaudeau, *Une analyse sémiolinguistique du discours*, în „Langages”, nr. 117, 1995, p. 96–111.
- Compagnon 2001 = Antoine Compagnon, *Théorie de la littérature: la notion de genre*, în *Fabula. la recherche en littérature*; <http://www.fabula.org/compagnon/genre.php>.
- Coșeriu 2000 = Eugeniu Coșeriu, *Lecții de lingvistică generală*, Editura ARC, Chișinău, 2000.
- Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997.
- GALR 2005 = *Gramatica Limbii Române*, vol. I. *Cuvântul*, vol. II. *Enunțul*, Editura Academiei Române, București, 2005.
- GLR 1966 = *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Tiraj nou, vol. I. *Morfologia*, vol. II. *Sintaxa*, Editura Academiei R.S.R., București, 1966.
- GLR 1954 = *Gramatica limbii române*, vol. I. *Vocabularul, Fonetica și Morfologia*, vol. II. *Sintaxa*, Editura Academiei R.P.R., București, 1954.
- BU 1991 = Maurice Grevisse, *Le Bon Usage*. Ediția a XIII-a, Duculot, Paris, 1991.
- Mărcean 2010a = Nora Mărcean, *Interprétation des structures causales*, în RIELMA, nr. 3, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2010, p. 345–349.
- Mărcean 2010b = Nora Mărcean, *Traduire les connecteurs causaux*, în RIELMA, nr. 3, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2010, p. 373–379.
- Mărcean 2012 = Nora Mărcean, *Cauzalitatea textual-discursivă nemarcată – textul de presă*, în Miorița Ulrich, Diana Moțoc (eds), *Traduction sans frontières. Mélanges offerts à Rodica Baconsky/Traduceri fără frontieră. Volum aniversar Rodica Baconsky*, Editura Limes, Florești-Cluj, 2012.

⁸ Pentru constrângerile discursive ale genurilor, vezi Rastier 1996, Charaudeau 1995, Compagnon 2001.

- Mărcean 2013 = Nora Mărcean, *Interpretări ale relației cauzale textual-discursive 3nemarcate – textul literar*, în *Limba română: variație sincronică, variație diacronică. Actele celui de al XII-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică (București, 14–15 decembrie 2012)*, Editura Universității din București, București, 2013.
- Moeschler–Auchlin 2005 = Jacques Moeschler, Antoine Auchlin, *Introducere în lingvistica contemporană*, Editura Echinoux, Cluj-Napoca, 2005.
- Neamț 1998 = Nora Neamț, *Car/pues que/căci – une interprétation logique et syntaxique*, în *StUBB*, *Philologia*, XLIII, 1998, nr. 2–3, p. 195–202.
- Pop 2010 = Liliana Pop, *La terminologie linguistique face aux phénomènes discursifs*, în *SiUBB*, *Philologia*, LV, 2010, nr. 1, 2010, p. 123–134.
- Rastier 1998 = François., *Sens et textualité*, Hachette, Paris, 1989.
- Rastier 1996 = François Rastier, *Pour une sémantique des textes – questions d'épistémologie*, în *Textes et sens*, Didier–InaLF, Paris, 1996, p. 9–35.
- Reboul–Moeschler = Anne Reboul, Jacques Moeschler, *Pragmatique du discours. De l'interprétation de l'énoncé à l'interprétation du discours*, Armand Colin, Paris, 1998.
- RIELMA = „Revue internationale d'études en langues modernes appliqués”, Cluj-Napoca.
- Sperber–Wilson 1989 = Dan Sperber, Deirdre Wilson, *La pertinence. Communication et cognition*, Minuit, Paris, 1989.
- StUBB = „Studia Universitatis «Babeș-Bolyai»”, Cluj, I, 1956 și urm.
- Torck 1996 = Danièle Torck, *Aspects de la causalité discursive en français oral contemporain*, *Studies in Language and Language Use*, Amsterdam, 1996.
- Vlad 2003 = Carmen Vlad, *Textul aisberg. Teorie și analiză lingvistico-semiotică*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003.
- Zafiu 2003 = Rodica Zafiu, *Valori argumentative în conversația spontană*, în L. Dascălu, L. Pop (eds), *Dialogul în româna vorbită*, Editura Oscar Print, București, 2003.
- Moeschler–Reboul 1999 = Jacques Moeschler, Anne Reboul, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, Editura Echinoux, Cluj-Napoca, 1999.

LES NIVEAUX D'INTERPRETATION DE LA RELATION CAUSALE.

(Résumé)

L'analyse strictement syntaxique d'une relation causale ne pouvant pas toujours rendre compte de la validation d'une relation de cause à effet, la question qui se pose est d'en identifier les termes et, surtout, le niveau auquel elle peut être validée. A partir du modèle de la syntaxe néotraditionnelle, la phrase, l'énonciation et le texte-discours s'avèrent être les trois niveaux fonctionnels dans l'analyse et l'interprétation des séquences causales.

Cuvinte-cheie: relație cauzală, secvențe cauzale, nivele de interpretare, enunțare, discurs, text.

Keywords: relation causale, séquences causales, niveaux d'interprétation, énonciation, discours, text.

Universitatea de Medicină și Farmacie
„Iuliu Hațieganu”
Departamentul de Limbi Moderne Aplicate
Cluj-Napoca, str. Pasteur, 6